

Νομικός πληθωρισμός και νομοπαράγωγη

Του Σωκράτη Κοσμίδη, Δικηγόρου Πειραιώς,
Γεν. Γραμ. Υπουργ. Συμβουλίου

Α' Στο τεύχος Σεπτεμβρίου - Οκτωβρίου 1999, η «Δικηγορική Επικαιρότητα» φιλοξένησε άρθρο του Αρεοπαγίτη κ. Γεωργίου Ρήγου, με τίτλο «**Νομικός πληθωρισμός**». Πρόκειται για κείμενο που φωτογραφίζει και ακτινογραφεί την υπάρχουσα κατάσταση στο νομικό μικρόκοσμο, κείμενο, το οποίο, στέρεο στη βάση του γλαφυρό στη διατύπωσή του, αποπνέει την πικρία του συντάκτη για την έλλειψη επαρκούς αντίδρασης στο φαινόμενο του νομικού πληθωρισμού. Προσυπογράφω το άρθρο εξ ολοκλήρου και λέξη προς λέξη. Χωρίς άδεια, παίρνω τη σκυτάλη για να επιχειρήσω προσθήκη, χωρίς αντίκρουση, στο μέρος που αφορά στη νομοπαράγωγη. Νομιμοποιούμαι ως επί δεκαετίες μάχιμος δικηγόρος, αλλά κυρίως ως επί τριετία και πλέον υπεύθυνος για το συντονισμό του νομοθετικού έργου της κυβέρνησης.

Β' Στην πολιτική σκηνή της Ελλάδος, η πλούσια και διαρκής παραγωγή νόμων θεωρείται καθρέπτης του κυβερνητικού έργου. Κυβερνάν σημαίνει νομοθετούν. Η παγιωμένη αυτή αντίληψη, όπως εσφαλμένη κατά την άποψή μου, καθιστά αδιανόητη για μία κυ-

βέρνηση τη στιγμή που στο πρόγραμμα της Βουλής την επόμενη βδομάδα δεν θα υπάρχει νομοσχέδιο ώριμο για συζήτηση και ψήφιση. Ο πρώτος που θα αποκεφαλισθεί για το έλλειμμα αυτό θα είναι ο συντονιστής του νομοθετικού έργου, δηλ. ο υπογράφων, στην πρώτη σφυγμομέτρηση η κυβέρνηση θα απολέσει πόντους και η αντιπολίτευση θα επερωτά γιατί η κυβέρνηση δεν προσκομίζει νομοσχέδια για ψήφιση.

Στην Ελλάδα, αρμόδιο νομοθετικό σώμα είναι η Βουλή. Όμως, τα νομοσχέδια συντάσσονται από υπηρεσιακούς παράγοντες των Υπουργείων (όπου υπάρχουν κάποιοι που γνωρίζουν στοιχειωδώς τους κανόνες του νομοθετούν), ειδικοί σύμβουλοι υπουργών,

Ειδικά τεχνικά νομοσχέδια συντάσσονται από άκρως εξειδικευμένα νομικά γραφεία ή πανεπιστημιακούς ή ειδικές νομοπαρασκευαστικές επιτροπές. Ποικίλης προέλευσης, λοιπόν, οι συντάκτες των νομοσχεδίων.

μερικές φορές οι ίδιοι οι Υπουργοί ή Γενικοί Γραμματείς - ο υποφαινόμενος, ως Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εμπορίου, συντάξα από το Α ως το Ω το νόμο 2235/1.9.94 «τροποποίηση του ν. 1703/87 και του ν. 813/78» για τις μισθώ-

σεις κατοικιών και επαγγελματικής στέγης, και όχι μόνο. Ειδικά τεχνικά νομοσχέδια συντάσσονται από άκρως εξειδικευμένα νομικά γραφεία ή πανεπιστημιακούς ή ειδικές νομοπαρασκευαστικές επιτροπές. Ποικίλης προέλευσης, λοιπόν, οι συντάκτες των νομοσχεδίων. Οι βουλευτές απλά ψηφίζουν ή καταψηφίζουν ή τροποποιούν υπό ψήφιση διατάξεις, αν συμφωνεί ο επισπεύδων Υπουργός. Η ποικιλία αυτή αντανακλά στη γλώσσα και στο ύφος των κειμένων. Συχνά, ψηφίζονται διατάξεις που δεν ρυθμίζουν τίποτε, απλά δίνουν κατευθύνσεις ή μοιράζουν ευχές. Η συμβατότητα νέων διατάξεων με την ισχύουσα έννομη τάξη, εθνική ή υπερεθνική, ελέγχεται αποσπασματικά.

Εδώ και δύο χρόνια, η Κεντρική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή (ΚΕΝΕ) μετέβαλε χαρακτηριστικά και υπάγεται καθόλα στη Γενική Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου. Αποτελείται από 13 μέλη έναντι 36 παλαιότερα, που καλύπτουν όλο το γνωστικό φάσμα του Δικαίου. Παράλληλα, τα υπό ψήφιση νομοσχέδια κρίνονται από την Επιστημονική Επιτροπή της Βουλής. Τα όργανα αυτά προσφέρουν έργο, εξαντλούμενο όμως στην έκφραση γνώμης.

Γ' Ισχυρίζομαι ότι τα τελευταία χρόνια το νομοθετικό έργο έχει βελτιωθεί ποιοτικά, χωρίς ακόμη να ικανοποιεί τους απαιτητικούς. Σημαντικό βήμα θεωρώ τον γενναίο περιορισμό των ψηφιζόμενων τρο-

πολογιών, στον αριθμό 3,9 ανά νομοσχέδιο, κατά μέσο όρο, έναντι πολλών δεκάδων στο παρελθόν. Οι τροπολογίες αυτές είναι κατεπείγουσες, μικρής έκτασης, σχετικές με το νομοσχέδιο. Καμία κυ-

Το στυλ άσκησης της δικηγορίας πρέπει να αλλάξει και να αποσυνδεθεί από τους χώρους των Δικαστηρίων. Επιτέλους, η εξωδικαστική επίλυση των διαφορών πρέπει να ισχύσει.

βερνητική τροπολογία δεν κατατίθεται χωρίς τη μονογραφή (δηλ. έγκριση) του υποφαινόμενου και του Προέδρου της Βουλής.

Σε συνεργασία με γνώστες του αντικείμενου επεξεργάζομαι νέο μοντέλο παραγωγής νομοθετικού έργου που σύντομα θα παρουσιασθεί για σχόλια και παρατηρήσεις. Θα είναι ρηξικέλευθο. Όμως, θα είναι το «Δια ταύτα» στα «επειδή» που προηγήθηκαν. Η πρόταση αυτή αφορά στο μέλλον. Για το παρελθόν απαιτείται «κάθαρση» της νομοθεσίας και κωδικοποίησή της. Έργο με πεδίο δόξης που χρειάζεται επιστήμονες με ιδιαίτερο πάθος και υπομονή.

Δ' Επιγραμματικά θίγω άλλα θέματα νομικού πληθωρισμού:

α) Η πυραμίδα στο Δικαστικό Σώμα απαιτεί αποκατάσταση της

μορφής της. Ο διαρκής γιγαντισμός προς την κορυφή απαξιώνει το κύρος και παρακωλύει την άμιλλα. Πρέπει να καταστεί σαφές πως όλοι έχουν τα όριά τους, δεν μπορούν να γίνονται όλοι ανώτατοι Δικαστές, με την αύξηση των οικείων θέσεων.

β) Οι δικηγόροι οφείλουν να αντιληφθούν ότι μοιραία θα είναι πολλών ταχυτήτων. Ο ανταγωνισμός είναι οξύς, σε όλα τα ελεύθερα επαγγέλματα. Όμως, η λύση στο πρόβλημα δεν είναι η προστασία από τον ανταγωνισμό και το διαρκές αντικοινωνικό αίτημα για διευρυνση της δικηγορικής ύλης. Το στυλ άσκησης της δικηγορίας πρέπει να αλλάξει και να αποσυνδεθεί από τους χώρους των Δικαστηρίων. Επιτέλους, η εξωδικαστική επίλυση των διαφορών πρέπει να ισχύσει.

γ) Οι πανεπιστημιακοί έγιναν πολλοί, με αντίστοιχη μείωση του κύρους τους.

Ε' Ο κ. Ρήγος κλείνει το άρθρο του αναρωτώμενος «ποιος θα επιδείξει τη θέληση και ποιος θα καταβάλει τον κόπο; Ο χρόνος πάντοτε περιμένει».

Επιχειρώ απάντηση στο εύλογο ερώτημά του. Θέληση πρέπει να επιδείξουμε όλοι οι παράγοντες και συντελεστές της απονομής της Δικαιοσύνης, δηλ. ο μικρόκοσμός μας, οι συντεχνίες μας. Οι ίδιοι πρέπει να καταβάλουμε και τον κόπο, δηλ. το κόστος. Από κει και πέρα ποια κυβέρνηση δεν θα συντρέξει;